

Közösségben az igazi erő...

Bogyoszló a Rábaköz közepén, a Kis-Rába és a Keszeg-ér közt, a Duna, Rába, Répce hordalékkúpján fekszik. Ezt a területet homokos, agyagos öntésiszap borítja, felszínén finom üledékkel, alatta pedig folyamikavics-takaróval. A csapadék évi átlaga 640 mm körül van, és az eloszlására is inkább csak az utóbbi években lehet panasz. A települést ma közel 600 lélek lakja, de ennek duplája is volt az előző századfordulón.

A faluba érve a régi falukép feltételül említést érdemel, amelyben széles csordahajtó út mellett fésűs beépítésben, „egy épület – egy porta” rend szerint álltak, állnak a házak. A régi deszkaoromzatos vagy tűzfalás házak előtt nincs előkert, hanem ligetes, gyümölcsfákkal telepített sáv kíséri az utat. A telkeken soros elrendezésben következnek a lakó- és gazdasági épületek. Gyakori a szép, a ház egész hosszán végigfutó téglapilléres tornác. A konyhákban korábban szabadkéményes tűzhely volt, a szobákban pedig ma is látható a szépen faragott, dátumozott mestergerenda. Bogyoszló első írásos említése 1228-ban történt, a Kanizsayak birtoka volt, a kapuvári uradalomhoz tartozott. Ezzel együtt került 1536-ban a Nádasdyak, 1681-ben pedig az Esterházyak kezére. A bogyoszlói jobbágyság felerészben a telki állományból, felerészben a bérföldekből éltek. 1850-ben az urasággal kötött „elkülönzési egyesség” szabályozta a bérföldek és a közös legelők birtokjogi állapotát.

A község hatalmas legelői kiváló lehetőséget nyújtottak az állattenyésztésre. A juhnyájak az értéktelenebb, a marhacsordák a jobb legelőket vették birtokba, a földesúr pedig a lótenyésztést tette virágzóvá. Így jutott el a falu történelmében 1959. február 1-ig, amikor megalakult a „Békéért” Termelőszövetkezet. Éppen ötven éve történt, hogy az itt élő parasztság – a nagy munkabírású, dolgozó, földszerető, küzdő, jó felfogású, szeretetben élő, a közösséget is jól viselő, és nem utolsósorban bölcs rábaközi emberek – megértették, hogy az akkori politikai hatalom akarata megmászhatatlan. Olyan középparasztok álltak a változások élére, és olyan vezetőket választottak, akik ezt a közösséget képesek voltak

az elmúlt fél évszázadban egyben tartani. Ezt már az akkori események időszakában született **Németh Vilmos** (49) egykori szövetkezeti elnök és a jogutód Cankó 2000 Kft. ügyvezető igazgatója meséli. Az alapító szövetkezet aztán 1961-ben a szomszédos Potyonddal egyesült, majd 1975-ben központi politikai akaratból további szövetkezetek olvadtak a Bogyoszló-

évesen – a szövetkezet közösségétől az elnöki szék elfoglalására, és fél évtizedes gyakorlattal, frissen szerzett ismeretekkel nem tudott nemet mondani...

Próféta a saját hazájában

Németh Vilmos Bogyoszlón született, ott töltötte gyermekkorát, ott járt általános iskolába. Gyerekként sokat játszott itt, és kedvelte a mai irodaházból is látszó Cankó határrészt, olyannyira, hogy az átalakulás után erről nevezte el a kft.-t. A mezőgazdasághoz való kötődése nem volt korábban egyértelmű, jöllehet a jókora családi konyhakertben voltak feladatai, amelyeket becsülettel és nagy kedvvel elvégzett. Szülei nem gazdálkodtak, nagypapa viszont korábban igen, de ez nem jelentett semmilyen kötetmet. A falusi életforma, a viszonylag zárt közösség nem kínált nagy pályaválasztási lehetőséget, hiszen az agronómus, a tanító, az állatorvos vagy a pap ténykedése zajlik elsősorban egy gyerek szeme előtt, ha tovább akar tanulni. Középiszkolai tanulmányait így Csornán, a jó nevű Csukás Zoltán Mezőgazdasági Szakközépiskolában végezte, ahol különösen sokat köszönhetett

Németh Vilmos, Bogyoszló

lőiba annak érdekében, hogy az akkor robbanásszerűen terjedő új termeléstéchnológiák fogadására alkalmas legyen. Alkalmas is lett, mert a következő 15 év a mezőgazdaság felvirágoztatásának korszakaként került az évkönyvekbe. Szakemberek sokasága lepte el a falvakat, új gépek, új input anyagok és nem utolsósorban termelési rendszerek segítségével rohamosan nőttek a hozamok úgy a növénytermesztésben, mint az állattenyésztésben. Ennek a konjunkturális időszaknak a végén kapta meg a felkérést Németh Vilmos – alig harminc-

egyik tanárának – Dr. Szabó Kozár Jánosnak –, aki az „élő” föld szeretetére és művelésére tanította meg. Amikor „egyetlen lóerővel” dolgoztak még a parasztok, akkor sokkal jobban meg kellett gondolni a talajművelés minden egyes fázisát. Érteni kellett a föld, mint – biológiai folyamatokkal teli – élő közeg minden apró üzenetét. Ma a technika bármit lehetővé tesz, akár többszöri, azonnali művelést néhány óra leforgása alatt. Ugyanakkor ez nagyon veszélyes folyamatot indíthat el, és a talajok pusztulásához, a termőképesség csökkenéséhez vezethet. A föl-

det nem lehet megerőszkolni, és ezt a régi gazdák pontosan tudták. Ezzel az útravalóval kezdte el Németh Vilmos Mosonmagyaróváron az egyetemi tanulmányait, amelyet sikerrel abszolvált, majd Bogyoszlón a gyakornoki évei következtek. A felgyorsult ritmúsú és egyre nagyobb sikereket elérő nagyüzemi mezőgazdaságban viszont komoly szakosodási folyamat zajlott. A fiatal agrárszakemberek szakmérnöki képzésben vettek részt, hogy minél avatottabban vehessenek részt a rájuk bízott feladatok megoldásában. Ezért ő is választott szakterületet, de nem szokványosat: agrár-közgazdász diplomát szerzett Budapesten, a Közgazdaság-tudományi Egyetemen. Ez szemléletváltást is eredményezett, aminek hozadéka lett az új profilba vágó munkahelye. Győrben, az ÁFÉSZ-ek kereskedelmi – beszerző-értékesítő – tevékenységét koordináló Szövker Vállalatnál helyezkedett el, de nem sok ideje maradt a kereskedelmi vertikumba történő beilleszkedésre. 1990-ben a bogyozlói szövetkezet új vezetőiséget választott, amelynek élére őt is jelölték, és a második fordulóban elnyerte a tagság bizalmát az elnöki posztra.

Ugrás az ismeretlenbe

A tsz-elnöki megbízatás és munka viszonylag kevés mezőgazdasági gyakorlattal, harmincévesen komoly kihívásnak bizonyult Németh Vilmos számára. Édesanyja intó szavai erősítették vállalatában, aki annak idején azt mondta: „Fiam, ha feladatot kapsz,

A termelés mellett a gazdálkodás más feladatait is felvállalták

vállald el, mert jobb, ha harmincévesen derül ki az alkalmatlanságod, mint esetleg ötvenévesen...” Nos, ez elég meggyőzően hatott, és segített is a kezdeti nehézségek leküzdésében. A munkasikerek vagy gazdaságiak persze nem jönnek „csak úgy”, azért nagyon meg kellett dolgozni, különösen az 1995-ig tartó első öt évben. Nagyon nehéz időszak volt a rendszerváltás kezdete, nem lehetett nagy biztonsággal eligazodni sem az emberi, sem a politikai szándékok között, és az agráriummal kapcsolatos kormányzati koncepció is eléggé zavaros volt. Meg kellett oldani a sokasodó mindennapi gondokat, miközben egy új gazdasági rendszer vajúdását és születését kellett figyelemmel kísérni. A sokat hangoztatott, de nem nagyon működő piacgazdasági törekvéseket pedig úgy kellett átvészeln, hogy ne csapják be a szövetkezetet a körvonalazódó versenyhelyzetben a zavarosban halászó

messziről jött kereskedők vagy éppen az ajánlkozó környékbéliek. Mást nem lehetett tenni, mint saját lelkiismereti kontroll mellett becsületesen dolgozni – mondja Németh Vilmos. Persze napi döntéseket kellett hozni, míg aztán, túl a szövetkezeti törvény kötelmein, a kárpótlási procedúrán végre az igazi szakmai előrelépés lehetősége is megcsillant 1995-ben, amikor az első óvatos fejlesztések, beruházások elindulhattak. Ekkor érezte úgy, hogy lehet végre a közeli jövővel is foglalkozni, bátrabban tervezni egy szakmai értelemben véve magasabb színvonalú gazdálkodást. Ehhez nagyon fontos volt a jó közösség, a „csapatmunka”, mert egy ember személyes sikereként nem lehetett volna aposztrofálni az előrehaladást. Mert csak kicsi lépésekkel indulhatott az igazi értékteremtő munka, mégpedig egyformán vagy hasonlóan gondolkodó, tenni akaró, jobbára egyívású kollégák közös munkájának eredményeképpen. Ennek felismerése jelentette az első igazi munkasikert, ami persze még nem volt azonos egészen a gazdasági sikerekkel. Tejház, az állattartó telep felújítása, silótérbővítés, gépműhelyépítés, gépberuházások jelentették a munka kézzelfogható eredményét, amelle, hogy voltak választások, szétválás, kiválás, átalakulás, új szervezetek alakulása, ami mind-mind új megmértetéssel és szakítópróbával járt.

Pozícióban maradt

A felsorolt számos vízváltató és szövetkezeti belső szervezeti esemény ellenére Németh Vilmos változatlanul élvezte a tagság bizalmát. Maga is sokszor gondolkodott ennek okain, és arra a következtetésre ju-

Rendezett környezet – jól átgondolt termelési koncepció

(folytatás a 69. oldalról)

tott, hogy valószínűleg elfogadták az emberek az általa – és vezetőkollégái által is – képviselt gondolkodásmódot. Közben a '90-es években a szövetkezeti működési forma sokat veszített a hiteléből, továbbá a törvényi környezet is nehezítette már a szövetkezet gazdasági működését. A döntési mechanizmusok nehézsége, a banki hitelek megszerzése, a beruházási pályázati rendszerben való részvétel mindmind egyre terhesebbé lett, és a tervezés, valamint a hosszú távú koncepciók gátjává vált.

A társaság 1999 októberében alakult

Végül a tagság bizonytalansága is közrejátszott abban, hogy egy sokkal biztosabb, korszerűbb és pejoratív megítélés nélküli társasági forma vegye át teljes vagyoni beaportálással a szövetkezet szerepét. Így alakult meg 1999 októberében a Cankó 2000 Kft., míg a szövetkezet vagyonkezelővé alakult át. Németh Vilmos és szakmai csapata számára ekkor lezárult tíz nehéz év, ami azt bizonyította, hogy helyes vezetői szemlélettel, a kollégák és a tagság együttes támogatásával sikerült egy nagyon nehéz időszakon túllépni. A falu ma még az a közösség, ahol működik a társadalmi kontroll, ahol vannak visszajelzések, ahol egy-egy köztisztelőben álló idős ember megmondja őszintén, hogy a falu megítélése szerint is jól mennek-e a dolgok. S ez nagyon fontos visszajelzés...

A második tíz év

A gazdálkodás szempontjából nagyon fontos a mindenkoros évjárat, amiből az előző és az utóbbi tíz év során is volt 2-2 év, amikor szakmai szempontból kedvezőtlen körülményekkel kellett szembenézni. Mégis úgy lehetett az új társasággal kezdeni a tevékenységet, hogy rendezettek voltak a földviszonyok, kialakult egy új bérleti rendszer, ahogyan a termelés új feltételei is. Ehhez igazodott egy új, követhetőbb piaci rendszer, kiestek a tisztességtelen szereplők. A támogatókkal a beruházások elérhetőbb kö-

még a jelenlegi kedvezőtlen piaci helyzet is tolerálható. – A cél, hogy a jelentős hagyománnyal rendelkező tejtermelést – ami munkahelyet is teremt – ne engedjük teljesen ellehetetlenülni, próbáljunk a tejtermelők versenyében az első harmadban bennmaradni – fejti ki álláspontját Németh Vilmos. Ha a helyzet tovább romlik, akkor még mindig sokan „kiszállnak” a termelésből, és csak bekövetkezik már valamikor a tejtermelés érdekében érdemi intézkedés. Nem tartható fenn, hogy egyes ásványvízmárkák ára magasabb, mint a tejtermelőnek kifizetett felvásárlási ár. A termelési folyamatokban az utóbbi tíz évben jelentős szerep jutott a technológiák bevezetésének, a nagyteljesítményű gépeknek. Ugyanakkor megszűnt a háztáji termelés, nincs állattartás, alaposan átalakult emiatt a falukép. 76 dolgozó látja el ma a társaságban a napi feladatokat, és a gyakorlatban 1 főre 20 ha és 7 tehén jut. Ilyen mutatók országosan sehol nem jellemzőek, mert a hatékonyságot mindenütt pénz és eszköz hatékonyságban mérik, eltartóképesség tekintetében viszont nincs adat. Pedig ez a mutató egy könnyen áttekinthető gondolkodásmód része és kifejezője – szólal meg az agrár-közgazdász...

Szövetkezetet vásároltak

Néhány éve a kőhajításnyira lévő Farád község gazdaságát azért kellett megvenni, mert a pillanatnyilag rendelkezésre álló nagyteljesítményű géppark így sokkal jobban kihasználható. De, hogy most ne mosolyogjanak ezen az érven az olvasók, mellé kell azonnal rendelni a másik okot, a félelmet. Az attól való félelmet, miszerint ha a Cankó 2000 Kft. nem lép, akkor megveszi a gazdaságot valamelyik külföldi gazda, akik állandó mozgásban vannak, és gőzerővel vásárol-

76 dolgozó látja el ma a társaságban a napi feladatokat, és a gyakorlatban 1 főre 20 ha és 7 tehén jut.

Ilyen mutatók országosan sehol nem jellemzőek

tart fenn a nagy takarmányigény olcsóbban történő kielégítésére. A növénytermesztés ipari és takarmánynövényeket termel, és a környező gazdák számára integrálja igény szerint a termelést, illetve szolgáltatást nyújt. A tejtermelés persze most nem jövedelmező ágazat, de sajátos szemlélettel

nának is a nyugati határ közelében. Márpedig egyetlen gazdálkodó szervezet, társaság sem lehet biztonságban a földterületeit illetően, hiszen a bérleti rendszer csak ideig-óráig garantál biztonságot. Közel a földmoratórium feloldása, és ha

(folytatás a 72. oldalon)

(folytatás a 70. oldalról)

nincs vagy nem lesz elég föld, akkor nincs mire alapozni a jövőt – érvel Németh Vilmos. 3-5.000 ha kell a nagy gépek és technológiák hatékony alkalmazásához, és ennek – megítélése szerint – minden más alá kell rendelni. Az 1.160 ha-t jelentő farádi területek, illetve a szintén 500 tehénből álló tehenészet integrálása a Cankó 2000 Kft.-be alaposan megnövelte a szakmai feladatokat, de úgy tűnik, hogy 3 év után már szépen egyensúlyba került a két gazdaság. Emellett a farádi tagságnak is garantált a jelenlegi 54 munkahely megtartása, és értelemszerűen ez a földbérletek biztonságát is növeli.

A Rábaközben is vannak heterogén területek

El kell oszlatni azt a tévhitet, hogy a Rábaköz egységesen jó, magas Akértékű területekből áll. Vannak bizony kavicsos altalajú, csak 30 cm termőréteggel rendelkező táblák, alacsony Akértékkel, ahol bizony alaposan oda kell figyelni a talajművelésre. Az átlag 25 Ak körüli, aminél az országban sokkal jobb minőségűek is előfordulnak.

És persze ugyanúgy érinti a gazdasági válság ezt a térséget, mint az ország egészét. Az élet nem állhat meg, a gazdálkodásban még nagyobb odafigyeléssel végzi mindenki a dolgát a maga szakterületén, miközben minden forintot duplán meg kell becsülni. Sajnos az árbevételek közel felét kitevő tejpenz messze a tervezett alatt van, és a növénytermesztés kilátásai is rosszak, így aratás előtt nézve a határt. – A válság is kínál azonban lehetőségeket; jobban át kell nézni a napi tevékenységet, a sokszor említett hatékonyság érdekében további tartalékok feltárásán dolgoznak a szakterületekért felelős szakembereink, és jómagam is ezzel fekszem és kelek – mondja Németh Vilmos. A ráfordítás-hozam összefüggésekben a folyamatos elemzés dominál, és a takarékoság még nagyobb hangsúlyt kap. Úgy tűnik, hogy egyre inkább hasonlóan gondolkodnak az inputanyag-kereskedők is, megértik a tehermegosztás szükségességét, hiszen csak együttműködve bírja ki a partnerség ezt a nehéz időszakot.

Fontos a versenyképesség

Ma, amikor sokan a fennmaradásukért küzdenek a termelői szférában,

azt gondolhatnánk, hogy a versenyképesség kérdése nincsen napirenden. Pedig folyamatosan ott van, hiszen nem állt meg a termelés, a kereskedelem, csak éppen a látványos pezsgés hiányzik. A Cankó 2000 Kft. esetében egyáltalán nem érződik, hogy termeléseivel, az előállított termékekkel, a gazdasági berendezkedéssel vagy az ökonomiai mutatóival ne lenne versenyképes a környezetében, a megyében, a

A válság is kínál azonban lehetőségeket, a hatékonyság érdekében további tartalékok feltárásán dolgoznak a szakterületekért felelős szakemberek

régióban. Azonban ez nem biztos, hogy elegendő, hiszen ha kitekintünk az uniós versenytársakhoz, akkor már egyáltalán nem ilyen egyértelmű a helyzet. Ha a harmadik országok egyre szorogatóbb magatartását nézzük, akkor pedig kiderül, hogy a szabályok súlyos megszegése révén veszik el a piacokat. Nincsenek számukra kötelező érvényű előírások, kötöttségek a termelésben, van viszont ennek folyamodványként olcsó termék, ami tönkreteszi a szigorú szabályok között termelőket. A szabályozás pedig elmarad vagy időlegesen működik csak...

Sajnos ma a magyar mezőgazdaságot csak egy árutermelő ágazatnak tekintik, amely azonban mindeközben – és ezt nem szabadna figyelmen kívül hagyni – a környezetvédelem területén óriási fegyvertényt hajt végre; a művelt földek és környékük ugyanis egyre rendezettebb, szemben az önkormányzati vagy egyéb tulajdonban lévő területekkel.

A jövő reményét az élelmiszer-termelés élteti

A múlttól és a jövőről sokkal könnyebb beszélni, mint a jelenről – foglal állást Németh Vilmos –, viszont a jelenben kell az új irányokat kijelölni, és sok mindent tenni is azért, hogy a jövő szebb és gazdagabb legyen. A saját szakterületén, magas szintű szakmaisággal és környezettudatosan tud csak előre menni az ember – mondja. A jövővel kapcsolatos aggodalmak között jön viszont elő az a lehetőség, hogy nagyon alacsony marad a mezőgazdaságban dolgozók jövedelme, és emiatt az ágazat nem kelti fel eléggé a fiatalok érdeklődését, és ez a termelés minőségé-

nek rovására mehet. A munka a gondolkodó és azonnal reagálni képes szakemberek hiányában technológiai rendszerek kelepéjébe kényszerül, amitől nem csak a szépségét, sokszínűségét veszíti el, de termelékenység és a minőség tekintetében is kockázatokat rejt.

Napjainkban a mezőgazdaság nehéz időszakot él át, és különösen igaz ez a tejtermelő gazdaságokra. Nehéz döntéseket persze mindig kellett hoz-

ni, és ezután is biztosan így lesz. Akkor, az új helyzetben az üzemi vagy magánszférában dolgozó szakembereknek kell megtalálniuk a legjobb, a következő megoldást, ami a közgazdasági környezethez való alkalmazkodást, jó helyzetfelismerést követel meg.

Németh Vilmos a közeli Csornán él családjával. 17 és 9 éves lányaikat úgy nevelik, hogy korlátok nélkül önállósodhassanak, s az életben megállják a helyüket, bármelyik szakmai pályát választják is. Nincs befolyásolás, orientáció e tekintetben, nincs törekvés arra, hogy többgenerációs mezőgazdasági elkötelezettség működjön a családban. Ki-ki találja meg a szakmai boldogulását az élet azon területén, amelyhez a leginkább kedvet érez. Németh Vilmos személy szerint megtalálta, és ezt nem is bánta meg azóta sem. Most pedig jubileumok következnek, hiszen maga is az ötvenedik életéhez közeleg, de a szövetkezet alakulásának már éppen aktuális félévszázados jubileuma talán még nagyobb ünnep, hiszen egy nemes célért, egységes és következetes szemlélettel sikerült megvalósítani a tagság boldogulását. Ezért őszinte főhajtás jár az elődöknek, akik az akkori politikai akarat mentén hozták létre a jogelőd szövetkezetet, hiszen a korabeli tagok között olyanok is voltak, akiknek ez jelentette az egyetlen lehetőséget a boldogulás, a jobb élet felé. Másoknak komoly áldozathozatalt jelentett, kényszeres utat a bizonytalan jövőbe... Az eredmény, amit ma látunk, azt igazolja, hogy összefogásuk, munkájuk, verejtékük, könnyeik nem voltak hiábavalóak – ahogyan az a Cankó 2000 Kft. irodaépületének előterében lévő táblán is olvasható.

Nagy Zoltán